

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

2021

MATSHWAO: 70

NAKO: Dihora tse 2

Pampiri ena e na le maqephe a 20.

DITAELO LE TLHAHISOLESEDING HO MOHLAHLOBUWA

1. Bala ditaelo tsena ka hloko pele o araba dipotso.
2. O SE KE wa latella ho bala pampiri yohle. Tadima karolo e hlahisang dikahare tsa pampiri leqepheng le latelang, mme o tshwaye dinomoro tsa dipotso tse thehilweng dibukeng tseo o ithutileng tsona. Ka mora moo o bale dipotso tseo, o nto kgetha tseo o lakatsang ho di araba.
3. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO TSE NNE, e leng:

KAROLO YA A: Pale/Nobele/Novele (35)
KAROLO YA B: Tshwantshiso/Terama (35)
KAROLO YA C: Palekgutshwe (35)
KAROLO YA D: Dithothokiso (35)
4. Araba dipotso TSE PEDI feela, potso E LE NNGWE ho tswa dikarolong le ha e le DIFE TSE PEDI.

KAROLO YA A: PALE/NOBELE/NOVELE
Araba potso ya pale/nobele/novele eo o ithutileng yona.

KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA
Araba potso ya tshwantshiso/terama eo o ithutileng yona.

KAROLO YA C: DIPALEKGUTSHWE
Araba dipotso tsa dipalekgutshwe KA BOBEDI.

KAROLO YA D: DITHOTHOKISO
Araba dipotso tsa dithothokiso KA BOBEDI.

Sebedisa lenanennetefatso bakeng sa tataiso.
5. Latela ditaelo tse qalong ya KAROLO E NNGWE LE E NNGWE ka hloko.
6. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
7. Qala KAROLO KA NNGWE leqepheng LE LETJHA.
8. O eletswa ho sebedisa nako ka moo ho sisintsweng: Sebedisa metsotso e 60 ho ngola karolo ka nngwe.
9. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang.

LEQEPHE LA DIKAHARE:

Leqephe lena le tla o thusa ho kgetha dipotso tseo o lakatsang ho di araba, ntle le hore o bale pampiri kaofela.

KAROLO YA A: PALE/NOBELE/NOVELE		
<i>Araba potso ya nobele/novele eo o ithutileng yona.</i>		
NOMORO YA POTSO	MATSHWAO	LEQEPHE
1. <i>Mahlale a kopane Lekwa</i>	35	5
2. <i>Bosweu ba Lehlwa</i>	35	7
3. <i>Sehlekehleke sa Deidro</i>	35	9
KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA		
<i>Araba potso ya tshwantshiso/terama eo o ithutileng yona.</i>		
4. <i>Sefi</i>	35	12
KAROLO YA C: PALEKGUTSHWE		
<i>Araba dipotso ka BOBEDI tsa dipalekgutshwe</i>		
5.1 'Pelo e ja serati'	18	15
5.2 'Pelo e ja serati'	17	16
KAROLO YA D: DITHOTHOKISO		
<i>Araba dipotso ka BOBEDI tsa thothokiso.</i>		
NOMORO YA POTSO		LEQEPHE
6.1 'Ngwana lehlaswa'	18	18
6.2 'Fatsheng lena'	17	19

LENANENNETEFATSO:

Sebedisa lenanennetefatso lena ho nnetefatsa hore na e fela o arabile dipotso tse hlokehang.

KAROLO YA	NOMORO TSA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA	TSHWAYA (✓)
A: PALE/NOBELE/NOVELE Dipotso tse kgutshwane	1–3	1	
B: TSHWANTSHISO/TERAMA Dipotso tse kgutshwane	4	1	
C: PALEKGUTSHWE Dipotso tse kgutshwane	5.1–5.2	1	
D: DITHOTHOKISO Dipotso tse kgutshwane	6.1–6.2	1	

ELA HLOKO: Etsa bonnete ba hore o arabile dipotso tse karolong TSE PEDI feela.

KAROLO YA A: PALE/NOBELE/NOVELE**POTSO YA 1: MAHLALE A KOPANE LEKWA – DN Katsie**

Kgetha mme o arabe potso E LE NNGWE e itshetlehleng bukeng eo o ithutileng yona selemong sena.

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

TEMA YA A

Ho jwalo le ho Moforeistata. Re mmona a bososela le potang tsebe. O thabile hampe ha e le mona yena ramahlale, a fumana kgauta ka boleke ba lehlabathe!

Ke elwa a di bona matswele ho leba ka nqa ka Foreistata. O tswile borokgong ba Lekwa a se a sa hetle le ka morao. O thabile, ebile o ntse a bua a le mong:

'Ke tla kga ka sekaja. Ke batla hore tseketseke ena ha e elellwa hore ke e rekiseditse lehlabathe ke be ke se mona le mona. Ba tla ikutlwa, motho wa bona o tsamaya a ntse a reka feela mona, empa o tla utlwa ba re ba bohlale, ba re ba a tseba ba tswa Josi ... mo tlohele wena!'

Motho wa rona he, ha a le kaekae a bile a bona hore tjhe, mphato wa hae o dikelletse hole kwana, mme a kgotswe hore le ha a ka elellwa seo a mo entseng sona a ke ke a hlola a mo sala morao, a bua a re: 'Butle ke phomole tlasa sefate sena mona pela tsela. Ke sa batla le ho boha thipa ena hantle ke sa tshwenngwe ke letho. Ha ke kgolwe hore mampharwane yane a ka ntatela ho tla fihla mona. Be, ebile ke tla rema lekala sefateng mona. Ke batla ke hle ke bone hore e bohale jwalo ka ha e bolediswa.'

- 1.1 Ketsahalo eo ho yona Moforeistata a ileng a phomola tlasa sefate, e thusitse jwang ho ntshetsa pale ee pele? (2)
- 1.2 Mongodi o hlahisitse tomatso jwang qotsong e ka hodimo? (2)
- 1.3 Diketsahalo tse qotsong di re tjobela pele ka tsela efe? (2)
- 1.4 Tshwantshiso e polelong e latelang, e o thusa jwang ho utlwisisa se bolelwang ke Moforeistata?
Ha ke kgolwe hore mampharwane yane a ka ntatela ho tla fihla mona. (2)
- 1.5 Ke lewa lefe leo mongodi a le sebedisitseng meleng ya 5–8? Sepheo sa hae sa ho le sebedisa moo ke sefe? (2)
- 1.6 Sehalo sa Moforeistata polelong e latelang, se re tsebisa eng ka maikutlo a hae?
'Ba tla ikutlwa, motho wa bona o tsamaya a ntse a reka feela mona empa o tla utlwa ba re ba bohlale, ba re ba a tseba ba tswa Josi ... mo tlohele wena!' (2)
- 1.7 Maele ana, 'le pele di na le baji', a dumellana jwang le diketsahalo tse qotsong? (2)
- 1.8 Sekaseka lewa la tlhola dingolweng o ipapisitse le pale ena. (3)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

TEMA YA B

'Jwale o itse ho wena o tlo batla ditefo tsa hao kwano ... mme teng hape a re o lefuwe bokae, ke mang?' ho botsa mofumahadi.	
Ho jwalo mofumahadi. Ke tllilo batla tefo, mme etswe ho mohatsa morena, wena mofumahadi ...! Tefo ya lemo tse pedi e a tshabea empa ho lona marena ha se letho, ke dinyane.	5
'Tefo ke diponto tse dikete tse mashome a mabedi, ke hore o se o kopanya le ditshenyehelo tsa leeto la ho tla kwano ...!' ho realo Mananyetsa.	
'Kgele, monna towe o tllilo kgothotsa setjhaba setjhaba sa Ramoroko moele ... tjehele eo e a tshabea ... Teng ha eka le mokudi wa hao ha a ka a phela tjee? Tloo le tsona monna, o nahana hore bana ...! Ho araba le leng la matona.'	10
'Ke nnete morena o ile a ama taba ya ngaka eo a neng a tsamaya ho yona Natala kwana. Empa tsa tjehele ena e bolelwang ha ke di tsebe. Na ho lona moo matona ekaba mohlomong ke a fosa, na o teng ya tsebang tsa tjehele ena e bolelwang ke monna eo? Ke mofumahadi eo.'	
Matona a latola: a entse morusu, mme ho batla ho sa utlwanwe ka baka la lerata; difahleho di hlwentswe ba tonetse Mananyetsa mahlo.	15

- 1.9 Hlalosa ketsahalo e ileng ya susumetsa ho qalwa ha morero wa ho fumana tjehele oo Mananyetsa a o hlalosang qotsong. (2)
- 1.10 Puisano ena e qotsong e totobatsa Mananyetsa e le motho wa semelo sefe? (2)
- 1.11 Tikoloho eo baphetwa ba qotsong ba leng ho yona, ke ya mofuta ofe ho ya ka qotso ee? Hobaneng o realo? (2)
- 1.12 Kgetha karabo e nepahetseng, o be o tshehetse ka lebaka.
Mofumahadi wa morena Ramoroko ke (mophetwa wa sehlooho; mophetwa wa tlatsetso). (2)
- 1.13 Ditaba tsa qotso e ka hodimo, di totobatsa kgohlano ya mofuta ofe? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 1.14 Bolela hore polelo e latelang ke Nnete kapa Mafosi, o be o tshehetse karabo ya hao ka lebaka.
Ketsahalo ya ho lefuwa ha Mananyetsa, ke e nngwe ya tse bontshang mothopoloho paleng ena. (2)
- 1.15 Na ke ntho e kgolwehang hore motho a ka siya e mong eo a sa mo tsebeng ha hae jwalo ka ha Mmadieketseng a ile a etsa nakong eo a neng a ilo rekela Sekgukguni jwala? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 1.16 Ke thuto efe eo mongodi a re rutang yona ka mehlala ya maoto a Mananyetsa, e neng e le lehlatheng nakong eo a neng a baleha Sekgukgune? (2)
- 1.17 Tshohla seabo sa Mmadieketseng ka hara pale ena. (2)

[35]

POTSO YA 2: BOSWEU BA LEHLWA – Sello Moroe

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

TEMA YA C

'Basadi! Mehlolo ke dinoha mesenene ke batho, efela bososelo la motho le ena le thipa tse bohale ka hare; ke hore Mmadito a ka nketsa ntho e mpe hakaale? Itjhu!' Ke mmaya Lerato eo ka ho kgotsa ho tletseng ho makala le ho halefa. Ba ile ba tla le yena Mmadito, a tshohile a bile a maketse hore ho etsahalang. Hoba bohle ba dule fatshe, le leng le neng le bonahala le le hodingwana ho a mang, la mmotsa hore o tseba Lerato na; a dumela. La mmotsa nna; a latola, yaba le mo laela ho mamela ka hloko, mme la toboketsa seletsa sena hoba ke se busetse morao, mme taba tsa betseha. O ile a tshoha le ho makala haholo ho utlwa tseo, fahleho se tiile a bile a fufuletswe, mahlo a a tonne eka a sephooko. Le pele lebanta le fela a be a se a re, 'Ha ke tsebe letho ka tse buuwang moo, ha ke tsebe letho, ka nnete ha ke tsebe letho bosajene.'

'Ha re a o botsa ntho eo mosadimoholo; re itse o mamele.' Ke lona lepolesa lane. O ne a sa batle ho mamela ho ya pele, a bile a batla ho baleha.

'Mosadi wa batho, o se o tla bua pele, re a bona o se o tshohile ho feta tekanyo.' Ba be ba se ba ntse ba mo isa koloing. Ba re nka kaofela ntle le ho mmaya Lerato. Ho tloha habo Lerato ra ya sekolong ho ya lata Firi ka ha nako ya sekolo e ne e se e otlile mme ke dumela hore o teng.

- 2.1 Mongodi o sebedisitse mokgabisopuo ofe seratswaneng sa pele ho bontsha hore motho a ka o etsa hampe a ntse a o tshehisa? Qotsa mantswa a tiisang karabo ya hao. (2)
- 2.2 Polelo e latelang e re tsebisang ka maikutlo a mme wa Lerato qotsong? (2)

'Mehlolo ke dinoha mesenene ke batho'
- 2.3 Ke dintlha dife TSE PEDI qotsong tseo re ka reng di lokela ho hlaha tlhahisong ya pale? (2)
- 2.4 Ke kgohlano ya mofuta ofe e totobalang qotsong ee? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 2.5 Maele ana, 'Sekgukguni se bonwa ke sebatladi', a nnetefala jwang diketsahalang tseo ho buuwang ka tsona qotsong? (2)
- 2.6 Diketsahalo tse entseng hore Mmadito a tshwarwe, di re senolela Hlomi e le mophetwa wa semelo sefe? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka le tswang qotsong. (2)
- 2.7 Ketso ena eo Mmadito a e tshwaretsweng, e mo pepesa e le (molwantshuwa; mohlohlletsisi, molwantshi). Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 2.8 Bolela hore polelo e latelang ke Nnete kapa Mafosi, o be o tshehetse karabo ya hao ka lebaka. (2)

Hlomi ke mophetwa ya ntlhanngwe.

2.9 Kgetha karabo e nepahetseng ho A–D, o be o nehelane ka lebaka la karabo ya hao. Diketsahalo tse qotsong e ka hodimo di bontsha ... paleng ena.

- A mothipoloho
- B tharahano
- C sehlohlolo
- D phethelo

(2)

2.10 Sekaseka kamoo diketsahalo tse qotsong di hlahisang mothinya o sa lebellwang kateng.

(3)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

TEMA YA D

Re ne re ikwetlisa ka mehla, empa ha e le 'Americana Jive' yona e ne e le lekunutu la ka empa ka ba ruta e nngwe a bitswang 'Ringo Jive' yona e tsamaelana le 'American Jive' hanyane.

E ne e le palesa eo ke neng ke tla kgahla Lerato ka yona, mme e be kulo eo ke neng ke tla feketsa Tshiu ka yona, hammoho le hlopha tse ding.

5

Mme o ile a nthekela dieta tse ntle tsa motjeko, di le ntsho di tjhorile pele mona, di kgabisitswe ka mokgwa o kgahlisang haholo. Ke ile ka di thabela haholo ka ba ka mo aka lerameng le letshehadi. O ile a ntjwetsa hore o tla be a le teng ka seqo ho tla inwesa ka nkgo ha ke etsa meeka, mme hoo ha mpha kgothalo le ho feta. Labohlano le ka pele ho letsatsi la mokete ka ya besa hlooho, ruri ke ne ke boheha e le ka nnete. Ka tjho ka pelo hore le ha ho ka thweng, Lerato ke tlameha ho mo tshwasa ka diketso le ka tjehebeho! Ruri o ne a ke ke a tlola.

10

Bosiung boo ka itlhatswa ka ho tlala yaba ke lokisa moriri wa ka o neng o tshwana le wa Manikro kwana Amerika, ka itlotsa ka setlolo se nolofatsang letlalo, ha ke qeta ka itshwantshisa diaparo tsa ka tsa motjeko.

15

2.11 Tlholo ya Hlomi tlhodisanong ya motjeko e ile ya ba le ditlamorao dife tse ntle le tse mpe ho Hlomi?

(2)

2.12 Hlalosa kamoo boitokisetso ba moketjana oo, bo re totoballetsang mehla ya diketsahalo kateng.

(2)

2.13 Kganyetsano e polelong e latelang, e re thusa jwang ho utlwisisa morero wa Hlomi ka mofuta oo wa motjeko?

'E ne e le palesa eo ke neng ke tla kgahla Lerato ka yona, mme e be kulo eo ke neng ke tla feketsa Tshiu ka yona'

(2)

2.14 Diketsahalo tsa qotso ee di re totobaletsa jwang hore Tshiu ke e mong wa bahanyetsi ba ka sehloohong ba Hlomi?

(2)

2.15 Molwantshuwa ke ofe paleng? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka.

(2)

2.16 Tshohla kamoo maemo a bophelo a lapa labo Lerato a bileng le seabo kateng ntshetsopeleng ya pale ena.

(2)

2.17 Na o ka re mongodi o phethetse pale ee hantle ha a entse hore Lerato a hlokahale ba so nyalane le Hlomi? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka.

(2)

[35]

POTSO YA 3: SEHLEKEHLEKE SA DEIDRO – VT Masima

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse tla e latela tse thehilweng paleng yohle.

TEMA YA E

'Banna, banna, e bang ke sa bone lengeloi mona, ke tla a lahlela kwana mahlo ana a ka!' O bua jwalo hlathe e se e lelekisa tsebe, le letsoho e se e le le loketseng ho dumedisa. Ao, a le amohela ka diatla tse pedi ngwanana ya jwalo, a se a bobothela jwalo ka mofumahadi ya tefisitsweng; ya botswa ho qeta. Nnete feela ke hore o ne a le motle, mme a ka ba dilemong tse ka bang tse mashome a mabedi le metso e mmedi. 5

O ne a le molelele, empa e se motollo; mmele e le o mahareng o lekaneg hantle. Moriri wa hae o ne o le molelele, o lohuwe hantle ka makgethe o bile o tshwana le wa ba tumelo ya Rastafari ka ditjobotjobo tse tshesanyane tse ikadileng hantle hodima mahetla a hae. Mahlo a hae ona a ne a le thokwana; a le ntjhotjho; a le bohale. Nko e ne e le tjhorileng sefahlehong se tjitja, se sesesanyane mme se sa thunthetswang ka 10

melora e mona eo ho itlotswang ka yona ke ba bang.

'Ha ke lona lengeloi hle, monghadi. Ke mpa ke le mothonyana feela wa batho ya itlhophereng,' ho araba mmabotle enwa ya dutseng tafoleng.

- 3.1 Baphetweng bana ba babedi, ke ofe eo e neng e le lemao le ntlhapedi? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 3.2 Ke ketsahalo efe e re bontshang mothinya o sa lebellwang kopanong ya baphetwa ba qotsong? (2)
- 3.3 Botle ba kgarebe eo ho buwang ka yona qotsong bo bile le seabo sefe morerong wa monna enwa ya kopanang le yena? (2)
- 3.4 Mongodi o sebedisitse mokgabisopuo ofe ho hlalosa botle ba kgarebe e qotsong? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 3.5 Hlalosa kamoo mongodi a sebedisitseng tomatso kateng qotsong e ka hodimo. (2)
- 3.6 Bolela hore polelo e latelang ke nnete kapa mafosi, o be o nehelane ka lebaka la karabo ya hao.
Mongodi o sebedisitse diketso tsa Amanda ho re senolela semelo sa hae. (2)
- 3.7 Mophetwa ya ntlha e nngwe ke ofe ho ba latelang? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao.
 - A Sam Zamiya
 - B Ramaqiti
 - C Makhanda
 - D Sister Ruth
(2)

- 3.8 Kopano ya baphetwa ba qotsong, e thusitse jwang ntshetsopeleng ya pale ee? (2)
- 3.9 Na mongodi o atlehile ho re hlahisetsa tlhekelo paleng ee? Tiisa karabo ya hao ka lebaka. (2)

MMOHO LE

Boela o bale qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse tla e latela.

TEMA YA F

<p>Ka phaposing ya dipuisano, ho e nngwe ya matlo a babatsehang a setsha sa kereke, ho ne ho utlwahala mantswenyana a fokaelang ka baka la modumo wa wona o tlase, mme ha moeti wa rona a ne a ka kena ka phaposing eo, mme a shebisisa harehare mane, o ne a tla bona banna ba robodi ba tenneng diaparo tsa baruti ba dutse ho pota tafole e kgolo. Ha mahlo a hae a ne a ka shebisisa hape, o ne a tla elellwa hore hloohong ya tafole eo e teleletelele ho dutse mobishopo, athe ho elella hukung ya ntlo teng, ke mmenyana wa moitlami, ya ntseng a iqaheheisitse ka ho hong ho itseng.</p> <p>Mahlo a banna ba dutseng tafoleng a ne a tsepame sefahlehong sa mobishopo ntle ho qeaqeo ya letho. Ha Mobishopo Biala (jwalo ka ha a ne a tsejwa ka lebitso leo ke ba bangata) a se a ikgotsofaditse hore bohle ba tafoleng ba mo sekehetse tsebe, a qala ka puo ya hae: 'Ke nnete e ke keng ya hanyetswa, hore re ile ra tswelella ho phomotsa moetapele wa Botswana ha mmoho le moetapele wa rona wa Afrika lefatsheng la Swatinia. Benghadi ba ka, le tla hopola hore batho bana bao ke buang ka bona ke Mopresidente Mobishopo Gabriel Gaofetoge le moemedi Timbonile Dlamini. A moya wa bona o ke o phomole ka kgotso ...!'</p>	<p>5</p> <p>10</p> <p>15</p>
--	------------------------------

- 3.10 Ke ketsahalo efe E LE NNGWE qotsong e re tsebisang hore mobishopo Biala ke yena modulasetulo wa kopano eo? (1)
- 3.11 Ke diketsahalo dife TSE PEDI tse ileng tsa etsahala mohla ho neng ho kwetelwa mopresidente Monnafeela, tse nnetefatsang hore ditaba tsa pale ena ke tsa mehleng ya kajeno? (2)
- 3.12 Ho ya ka diketsahalo tsa pale ee, na re tla be re nepa hore mophetwa eo ho thweng ke Chikano, o ne a le manganga? Tiisa karabo ya ka lebaka. (2)
- 3.13 Pebolo/Pebofatso e sebedisitsweng puong e latelang ya mobishopo Biala, e o thusa jwang ho utlwisisa seo a se bolelang?
- 'Ke nnete e ke keng ya hanyetswa, hore re ile ra tswelella ho phomotsa moetapele wa Botswana ha mmoho le moetapele wa rona wa Afrika lefatsheng la Swatinia.'
- 3.14 Kgetha karabo e nepahetseng ho tse ka masakaneng, o nto nehelana ka lebaka la karabo ya hao.
- Sister Ruth paleng ena ke ... (ke mophetwa ya tjhithja, ntlhanngwe). (2)

- 3.15 Ho fihla ha Chikano Botswana ho qholoditse kgohlano ya mofuta ofe? Tiisa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 3.16 Ke ketsahalo efe E LE NNGWE paleng ena e dumellanang le maele a latelang. (2)
- Lefu le qoleng ya kobo. (2)
- 3.17 Na diketso tsa Nasala ka hara pale ena ke tse amohelahileng maemong a phedisano? Fana ka lebaka. (2)
- 3.18 Hlalosa kamoo lewa la tlholo dingolweng le totobalang kateng paleng ena. (2)
- [35]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA**POTSO YA 4: SEFI – DJ Nkutha**

Bala qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng tshwantshisong yohle.

TEMA YA G

TISETSO:	Mme, le jwale ntate ha a eso tsohe?	
MMATISETSO:	E, ha a eso tsohe manana. O ne a bo kgile ka mpa maobane. Tjhefu eo a neng a e tshwela ka hanong yona ha ke sa bua ka yona, ke mapalesapelo. Sefahleho se lebidi ke thupa. O tsoma ka ihlo le le leng.	5
TISETSO:	Ntate! Mme o re ntate a nwele a bile a otlilwe? Ke bomadimabe bo bokaakang boo. Ebe o ne a le jwang tjee? Athe ntate o qadile neng ho phoka faila?	
MMATISETSO:	Nna ha ke tsebe.	
TISETSO:	Nna ke ntse ke nahana hore ntate ha a fihle pitseng tse sheshang. Na o kile a nwa pejana, ke bolela mehleng?	10
MMATISETSO:	Mohlomong o ithutile hona maobane jwalo. O lekile ho o tsosa a fumana hore kgale o tlohile kwano. Tlhapa tsona e ne eka o di rupelletswa ke mosadi enwa wa ka tlase ka mona wa ho hlapaola monnae matshwele a shebile.	15
TISETSO:	Jwale mme ha e le moo ke qetile ho fiela diphaposi tse ding ke saletswe ke ya lona, ke etseng? Mo tsose hle.	
MATISETSO:	Butle ke yo mo tsosa. Ha re na ho senyetswa nako ke batho ba letseng ba ipolaisa sebakalemasenke mona. (<i>O kena phaposing ya ho robala.</i>) Sebata, tsoha ke motsheare. (<i>A Makala.</i>) Ha eka o shebile tjee ke eng? Tsoha ke alole, Tiisetso a tsebe ho fiela ka mona.	20

- 4.1 Hlalosa kamoo diketsahalo tse qotsong di amanang le sesosa sa kgohlano kateng. (2)
- 4.2 Ho ya ka ditaba tsa qotso ee ke dintho dife TSE PEDI tse neng di tshositse le ho makatsa Tiisetso hamphe? (2)
- 4.3 Nehelana ka lebaka le neng le etsa hore ntata Nkepe a diehe ho tsoha ho ya ka ditaba tsa qotso ena. (1)
- 4.4 Ho ya ka puisano e qotsong Motatung o totobala e le sebakadi sa mofuta ofe? (1)
- 4.5 Nehelana ka ketsahalo E LE NNGWE e totobatsang kgolo ya ditaba tshwantshisong ena, ka se ileng sa etsahala ka Motaung ka mora ditaba tsena tse qotsong. (2)

- 4.6 Mantswe a latelang a senola Tiisetso e le seapadi sa semelo sefe? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 'Nna ke ntse ke nahana hore ntate ha a fihle pitseng tse sheshang.'
- 4.7 Ditlhapa tsa Motaung nakong eo a fihlang lapeng ho ya ka ditaba tse qotsong di ne di bidietse eng? (2)
- 4.8 Ke ketsahalo efe qotsong e totobatsang boitshetleho ba mongodi setsong? (2)
- 4.9 Mohanyetsi ke mang tshwantshisong ee? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (3)
- 4.10 Ho ya ka setaele sa mongodi sa ho phethela tshwantshiso ee, na e ka kgona ho tswela pele nakong e tlang? Bontsha jwang. (2)
- 4.11 Nnetefatsa mohopolo ona wa hore ketso ya Raboditse ya ho fetola boitshwaro ba Motaung e hlakisa mookotaba wa tshwantshiso ena. (2)

MMOHO LE

Boela o bale qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng tshwantshisong yohle.

TEMA YA H

TIISETSO:	Le wena kamoo o ratang ditaba, lebitso la Mmaditaba le ne le tla o tshwanela. Ke tla leka ho o phetlela fuba sa ka le ha eka o lefufa.	
NKEPE:	Ke mametse mokgotsi. Tabola feela Tiisetso nna ke tla roka. Ke sona he setswalle seo.	
TIISETSO:	Utlwa he shwahle. Re ne re dumellane hantle le batswadi ba ka ho nkisa yunivesithing. Bonnete ha di sa le kamoo di neng di rerilwe kateng.	5
NKEPE:	A, taba tse bohloko. Qhoba nneso ke thehile tsebe.	
TIISETSO:	Ntate hona jwale e se e le motho ya kwenehang, ya bolelang hore ngwana ngwanana ke lefa la baditjhaba, ha tjha ha tima, ntho e mo loketseng ke ho ya difemeng ho ya itshwarela ka matsoho a hae. Ntho e bohloko ke hore o ne a sa nwe empa kajeno ke setlhotlelo. Taba ya yunivesithi o e raha ka dieta.	10
NKEPE:	Le nna bonnete ke bona a entse hantle. Honeng a o kenya sekolo kannete. Kajeno o lakatsa ho kgola ditholwana tsa matsoho a hae. Ha a lakatse hore mofufutso wa hae o tswele boyeng jwalo ka wa ntja. Re ka hlanna ra ya fola ka Mantaha, le nna ke theohela teng.	15
TIISETSO:	(A phoqa.) Ke tsebile o a tseba. Wena o tshephe ya seisanone. O batla ho mpona ke sotleha. Ke yona ntho e etsang hore le re batho ba rutehileng ba ikgetholla ho ba sa rutehang.	20

- 4.12 Bolela ketsahalo e entsweng ke Nkepe e bontshang hore o lefufa jwalo ka batswadi ba hae tshwantshisong ena. (1)
- 4.13 Ntle le hore batswadi ba Nkepe ba batla a lo sebetsa difemeng kaha o feitse, ke lebaka lefe le leng le mo etsang hore a tlohele sekolo ho ya ka ditaba tsa tshwantshiso ee? (1)
- 4.14 Setswalle sa Mmankepe le Mmatiisetso le sona e ne e ntse e se setswalle sa nnete. Nehelana ka ketsahalo ho tswa tshwantshisong e tiisang taba ena (2)
- 4.15 Tiisetso o bolelang ha a re ntatae o raha taba ya ho ya yunivesithi ka maoto? (2)
- 4.16 Ke ketsahalo efe qotsong e hananang le maelana ana; 'ho ntshana se inong'. (2)
- 4.17 Puo ena ya Nkepe e susumetsang mantsweng ana mongodi o e sebedisitse ka sepheo sefe? (2)
- 4.18 Hlalosa kamoo ketsahalo e qotsong e totobaletsang tomatso kateng? (2)
- 4.19 Tshohla kamoo mongodi a atlehileng ho reha Tiisetso lebitso kateng. (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: PALEKGUTSHWE

Araba POTSO ya 5.1 le POTSO ya 5.2.

POTSO YA 5: PELO E JA SERATI – ME Makhapa le ba bang**5.1 'MOLATO LEBITLENG'**

Bala qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng palekgutshweng yohle.

TEMA YA I

Tsatsi le hlahlamang, ba ile ba mo tsosa e sa le ka matjeke, ba mo isa setopong sa dibese moo ba ileng ba mo palamisa bese eo a neng a sa tsebe le moo e yang teng. O ile a palamiswa hammoho le thotwana ya hae e ditshila, e kentsweng ka hara polasetiki e tlanngweng ka kgwele molomong.

Bese eo e tsamaile jwalo e ntse e theola batho ditopong tse fapaneng, ho fihlela e fihla setopong sa ho qetela moo batho bohle ba theohileng teng. E ne e le motwaitwai o sa tsebeng hore na o tswa kae, o ya kae. E le yona hlahlasolle, haeno ke kae. 5

Ka nako eo o ne a ntse a jarile thotwana ya hae mme tsatsi le lona le se le ile matubatsana, le habile ho ya dikela. Mokganni wa bese a elellwa hore ekare ha a tsebe moo a yang teng, yaba o re 'Hela moshemane, o ya kae haeka ha o na botsitso tjee ebile letsatsi le lona le se le haba madikelo? Tsamaya o ye hae hobane sebaka sena ha se a bolokeha nakong ya bosiu tjena.' 10

Yena a re: 'Ntate ha ke tsebe moo ke yang teng, le moo ke tswang teng ke lelekilwe. Ke palamisitswe bese, ke sa tsebe le ho bolellwa hore e ya kae.' 15

- 5.1.1 Mophetwa wa sehlooho ke ofe palekgutsweng ee? (1)
- 5.1.2 Ke lebaka lefe le ileng la etsa hore mophetwa wa sehlooho a se holele ha habo? (1)
- 5.1.3 Ke phapano efe ya maikutlo e totobalang diketsong tsa mopheti le diketsong tsa batho ba ileng ba kenya mophetwa wa sehlooho beseng. (2)
- 5.1.4 Ditaba tsa qotso ee, di totobatsa mehla efe ya diketsahalo? (2)
- 5.1.5 Kgohlano e iponahatsang qotsong ee ke ya mofuta ofe? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (1)
- 5.1.6 Hlalosa kamoo kgohlano eo o e boletseng ho 5.1.5, e ileng ya ntshetsa pele ditaba tsa pale kateng palekgutshweng ena. (2)
- 5.1.7 Ke ketsahalo efe palekgutshweng ee, e re tsebisang hore motswadi wa mophetwa wa sehlooho o ne a ntse a rata ho ba le kamano e itseng le yena bophelong? (2)

- 5.1.8 O ka re mokganni wa bese ke mophetwa wa semelo sefe? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 5.1.9 Karaburetso ya pono e sebedisitsweng polelong e latelang, e o thusa jwang ho utlwisisa seo mophethi a se bolelang?
- 'O ile a palamiswa hammoho le thotwana ya hae e ditshila, e kentsweng ka hara polasetiki e tlanngweng ka kgwele molomong.' (2)
- 5.1.10 Sekaseka phethelo ya palekgutshwe ena. (3)

MMOHO LE**5.2 'DITHEHEFATSI'**

Bala qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng palekgutshweng yohle.

TEMA YA J

'Ngola, lesa ho bebenyaka melomo. O ka hlolwa ke mmetse jwang kelello ya hao e dula e phaphame ka dinako tsohle? Ngola! Eka o palletswe tjee? O nahana mmetse ke matekwane ke a bona!'

Selemo seo ha se fela, Wantona le metswalle ya hae sekepe sa teba, ba hloleha dithutong tsa bona. Lebaka ke hore nnete, ba hutse ka falese selemo kaofela, ba sa bone ntho eo ba ntseng ba e etsa. E re ka ha ba ipolelletse hore dithethefatsi di a ba phaphamisa, ba phaphama ba tlohela sekolo. Jwale ba etsa dintho ka bolokolohi. Jwala le matekwane ruri tsa ba tsukutla ha bohlokohloko, tsa ba bontsha tosa. O ne o ka hlomoha pelo ha o ba bona ba kapea, e le masiba feela ha ba tsamaya. Wantona yena a hla a ba feta kaofela. A phahamisa maemo, a kenyetsetsa mandrax le cocaine hodima matekwane le nyaope. Sena ke sona se ileng sa etsa hore a qetelle a felletswe ke bodulo. Ka nako ena o ne a se a haula haholo ha o mmona. Bofutsana bo ikakgetse ka matla kaofela. A sa tsebe hore o ya pele kapa morao. 15

Salamina, mosadi ya tummeng ka ho loka le ho thusa ba hlokang motseng oo wa Mponeng, a mo utlwela bohloko.

- 5.2.1 Bolela sebaka SE LE SENG seo diketsahalo tsa palekgutshwe ena di etsahallang ho tsona. (1)
- 5.2.2 Ke ketsahalo efe palekgutshweng e re totobaletsang hore dithethefatsi di etsa motho lekgoba ka ho phethahetseng? (2)
- 5.2.3 Mongodi o sebedisitse mawa/ditsela dife TSE PEDI ho re tsebisa semelo sa baphethwa qotsong ee? (2)

- 5.2.4 Kganyetsano e sebedisitswe jwang ho re hlakisetša dibaka tsena tse pedi, ha Salamina le thaveneng? (2)
- 5.2.5 Diketsahalo tsa palekgutshwe ee, di dumellana jwang le polelo e latelang?
Motho o kotula seo a se jetseng. (2)
- 5.2.6 O ka re mohopolo wa 'botho' o totobatswa jwang sengolweng see? (2)
- 5.2.7 Ke Nnete kapa Mafosi hore ketsahalo ya ho hloka-hala ha Salamina e totobatsa tharahano palekgwetshweng ena. (2)
- 5.2.8 Tshohla sehalo sa mongodi se totobatswang ke diketsahalo tsa palekgwetshwe ena. (2)
- 5.2.9 Hlalosa katleho ya mongodi ya ho bontsha tlholo sengolweng sena. (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: DITHOTHOKISO

Araba POTSO ya 6.1 le POTSO ya 6.2.

POTSO YA 6

6.1 Bala thothokiso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse tla e latela.

NGWANA LEHLASWA – KE Ntsane

1 Ngwana seratwa ke batswadi, kgorula,
2 Kgorula ya mme le ntate sebatatso,
3 Ngwana ho dula lapeng ho retsella,
4 A retsella pelong ya batswadi a bothama,
5 A utlwa monate o moholo mofuthu,
6 Mofuthu wa pelo'a batswadi paola sebele.

7 A tjho le yena a bua dipuo,
8 A bua ka mmae le ntatae badimo,
9 A re eka thaka leihlo ho babo,
10 Hampe ha se yena mojalefa la ntatae,
11 Mojalefa o ja kgomo kgubung,
12 Kgekeng monatenate mafureng.

13 Ntatae a thothwa ke pelo bohloko,
14 A re, Rato la ka se nna o duma,
15 Se nna o ingamangama o lla,
16 O tla ja o kgore ho feta marena,
17 O haise ba boneng letsatsi pele,
18 Ba nyantseng tswele le sa sisa.

19 Taumoholo a kgaphola matlotlo bohlo.
20 A kgepholela wa ho fela, kgorula,
21 Ngwana a tlatse dipakotho a ebesela,
22 Yaka hlanya la mosadi thoto dikatana,
23 Katana tsa ngwanenwa ke gauta,
24 Ke silifera tjhelete di feta sekete.

6.1.1 Qolla melathothokiso e bolelang hore ngwana enwa ya lehlaswa e ne e le ngwana wa ho fela habo temanathothokisong ya 1. (1)

6.1.2 Molathothokisong wa bobedi sethothokisi se sebedisitse mokgabisopuo wa tatolano. Qolla mantswe A MABEDI a tiisang taba ena molathothokisong oo. (2)

6.1.3 Temanathothokiso ya 1 e o senolela maikutlo afe? (1)

6.1.4 Taumoholo eo sethothokisi se buang ka yena molathothokisong wa 19 ke mang? (1)

- 6.1.5 Tshwantshiso e sebedisitsweng molathothokisong wa 6 e o thusa jwang ho utlwisisa seo sethothokisi se buang ka sona molathothokisong oo? (2)
- 6.1.6 Neeletsano e sebedisitsweng molathothokisong wa 1 le wa 2 e sebedisitswe ka maikemisetso afe? (2)
- 6.1.7 Lebithommarane le sebedisitsweng molathothokisong wa 11 le sebedisitswe ka sepheo sefe? (2)
- 6.1.8 Hlalosa seo o se utlwisisang ka molathothokiso wa 13. (2)
- 6.1.9 Karaburetso e sebedisitsweng temanathothokisong ya 4 e o thusa jwang ho utlwisisa temanathothokiso eo? (2)
- 6.1.10 Sethothokisi se sebedisitse mofuta ofe wa phetapheto molathothokisong wa 12? Hobaneng o realo? (3)

MMOHO LE

- 6.2 Bala thothokiso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse tla e latela.

FATSHENG LENA – PM Ramathe

- 1 Kajeno ke mantakalatsane re a bapala,
- 2 Ka bohlo le bonyane re seemeng,
- 3 Kgethollo ke sekgalekgale tlwaelo ya baholo,
- 4 Mantakalatsane re a takalatsa ha ho kgethollo.
- 5 Kajeno mehla e fetohile re a ipusa,
- 6 Maobane re ne re bua ka Mantsopa setsebi,
- 7 Kajeno re bua, Boithatelo, mophedisi,
- 8 Hoba tsa rona diketso ke boithatelo ba pelo ho thabisa.
- 9 Kamehla ha ke sheba tsa lena lefatshe ditlhoka,
- 10 Moya wa ka o haraswa dikoto,
- 11 Ya me pelo e tlokoma sa lekweba,
- 12 Moya wa ka o futha sa leqeba.
- 13 Mantsiboya ha le dikela ke a hlomoha.
- 14 Ke tsetselela la hosane ho tjhaba,
- 15 Potso e le: Ebe hosane ke tla bonang,
- 16 Fatsheng lena la meutlwa.

- 6.2.1 Ke lentswe lefe le tlohetsweng molathothokisong wa 13? (1)
- 6.2.2 Qolla molathothokiso moo sethothokisi se sebedisitseng sejura/kgefutsohare. (1)

- 6.2.3 Sethothokisi se sebedisitse lentswe lekgohledi molathothokisong wa 14 le qolle, o be o nehelane ka lentswe le leng leo se ka beng se le sebedisitse. (2)
- 6.2.4 Bohlokwa ba anastrofi e sebedisitsweng molathothokisong wa 5 ke bofe? (2)
- 6.2.5 Sepheo sa kgonyetso e sebedisitsweng sehloohong sa thothokiso ee ke sefe? (2)
- 6.2.6 Akaretsa mohopolo wa sehlooho o jerweng ke temanathothokiso ya 1. (2)
- 6.2.7 Bontsha kamoo sethothokisi se atlehileng kateng ho bontsha bokgabo ba bothothokisi ba lebotsi molathothokisong wa 15. (2)
- 6.2.8 Ke mokgabisopuo ofe o sebedisitsweng molathothokisong wa 11, mme o o thusa jwang ho utlwisisa molathothokiso oo? (2)
- 6.2.9 Tshohla sehalo sa sethothokisi thothokisong ena ka ho bapisa ditemanathothokiso tse pedi tse qalang le tse pedi tse qetellang. (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 35
MATSHWAO A PAMPIRI YOHLE: 70